

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De gekozen burgemeester: Symposiumverslag

Mollet, I.

Citation

Mollet, I. (1993). De gekozen burgemeester: Symposiumverslag. *Bestuurskundige Berichten*, 8(3), 14-15.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233695>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233695>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Op 14 mei 1993 woonden rond de vijftig personen in de Lokhorstkerk een symposium bij met als thema „De gekozen burgemeester”, om de achtste verjaardag van de B.I.L. te vieren. Het rapport van de Commissie Van Thijn „De burgemeester ontketend”, waarin wordt gepleit voor de indirect, door de gemeenteraad, gekozen burgemeester, stond deze middag centraal.

De gekozen burgemeester

Symposiumverslag

Ilse Mollet

Roest

De dagvoorzitter van het symposium was drs. N.F. Roest, secretaris van de Raad voor het Binnenlands Bestuur. Hij opende het symposium met de woorden: „Hoe belangrijk is het eigenlijk of een burgemeester gekozen of benoemd wordt?” De gewone man of vrouw interesseert het nauwelijks volgens hem. Het belang wordt alleen maar gezien door een kleine groep van betrokkenen, zoals politici, bestuurders en wetenschappers.

In de discussie rond dit onderwerp zijn drie modellen aan de orde:

- de door de Kroon benoemde burgemeester;
- de door de gemeenteraad aangewezen (indirect gekozen) burgemeester;
- de rechtstreeks door de bevolking gekozen burgemeester.

Het onderscheidend criterium wordt gevormd door de vraag: Wie besluit er over de aanstelling van de burgemeester? Er zijn twee criteria aan de hand waarvan men die drie modellen zou kunnen beoordelen. Ten eerste het politiek criterium, waarbij het gaat om de vraag welke vorm van aanstelling democratischer is. De gekozen burgemeester zou meer democratisch zijn dan de benoemde. Hierbij zijn volgens Roest nu al enkele kanttekeningen te zetten. Een kroonbenoeming in een parlementaire democratie is al democratisch. Het model voor de direct gekozen burgemeester is bovendien nog nooit echt goed uitgewerkt. Ook

zal er nooit een kandidaat zijn die de absolute meerderheid behaald. Wat moet je dan doen?

Het tweede criterium is het bestuurlijke. De burgemeester vervult zijn taken niet los van andere bestuursorganen. De manier van aanstelling heeft ook gevolgen voor zijn bestuurlijke positie en betekenis, en dus voor het functioneren van de gemeente. Of deze gevolgen negatief of positief zullen zijn weet Roest niet.

Sieverding

De eerste spreker was mr. P.A.J. Sieverding, hoofd van de afdeling kabinetszaken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Hij is de man die namens de minister de benoeming van burgemeesters voorbereidt.

Sieverding neemt de huidige situatie als uitgangspunt van zijn lezing, en geeft een weergave van vernieuwende tendenzen in de benoemingspraktijk. Hij noemt de toenemende invloed in het benoemingsproces vanuit de lokale invloedssfeer. De vertrouwenscommissie, die uit vertegenwoordigers van de gemeente bestaat, is uitgegroeid tot een volwaardig orgaan. Verder worden de benoemingseisen in functie- en persoonseisen geëxpliciteerd, om te komen tot een goede keuze van de juiste persoon op de juiste plaats. Professionalisering van het benoemingsproces is een „must”. De laatste tendens is dat er steeds meer aandacht aan personeelszorg besteed gaat worden. In de tijd groeit en verandert de burgemeester in zijn functie, daarom moet er ruimte zijn

om na de benoeming de burgemeester in zijn of haar functioneren te volgen. Toetsing aan de functioneringseisen dient rechtspositioneel goed ingekaderd te zijn. Verontrustende signalen moeten direct leiden tot actie niet alleen bij herbenoeming.

Hiermee heeft Sieverding willen aangeven dat in het huidige benoemingsbeleid geprobeerd wordt de tekorten van deze tijd te verstaan. Het instituut van de benoemde burgemeester is tenslotte geen vrijbrief om je bevoegdheden vanuit een ivoren toren uit te oefenen.

Klink

Als tweede volgde dr. A. Klink. Hij is lid van de Commissie Van Thijn en was verbonden aan het Wetenschappelijk Instituut van het CDA. Thans is hij medewerker van het bureau van de secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie.

De probleemstelling die was aangebracht aan de Commissie Van Thijn betrof de burgemeester en niet de lokale democratie. Het rapport geeft een analyse van de drie mogelijke modellen ter aanstelling van de burgemeester, en grijpt daarbij toch de kans de kwaliteit van de lokale democratie aan de orde te stellen. De Commissie heeft zich voortdurend afgevraagd welke rol de burgemeester kan spelen bij de versterking van de lokale democratie. Ook relativeert de commissie de stelling „de burgemeester als veredelde lintenknipper”.

Als voordelen van de direct gekozen burgemeester noemt Sieverding dat

de politiek een menselijk gezicht krijgt, het inbouwen van een element van directe democratie in de lokale politiek en het dualisme. Nadelen zijn echter dat er patstellingen kunnen ontstaan tussen de raad en de burgemeester door verschil in politieke kleur. Ze kunnen beide terugvallen op hun politiek mandaat (dualisme). Deze constructie kan de slagvaardigheid van het lokaal bestuur zeer verminderen. Voorstanders van de benoemde burgemeester noemen als voordeel vaak dat het streven naar een politiek evenwichtige verdeling van burgemeestersposten. Het probleem, net als bij de rechtstreeks gekozen burgemeester is echter weer de verschillen in politieke kleur van de raad en de burgemeester. Het hangt af van de bestuurlijke kwaliteiten van de burgemeester of hij zich handhaaft.

De Commissie Van Thijn geeft de voorkeur aan een door de raad gekozen burgemeester. Hij kan volgen Sieverding het beste met zijn eveneens gekozen wethouders samenwerken wat de slagvaardigheid van het lokaal bestuur ten goede komt. Alle modellen hebben voor- en nadelen. Slagvaardigheid is echter het doorslaggevend punt geweest voor het uitgebrachte rapport.

Van Zwieten

De derde spreker was drs. H.A. van Zwieten, burgemeester van Woerden en voorzitter van de Vereniging ter Behartiging van de Belangen van Burgemeesters. Hij is bovendien lid van het CDA.

Als Van Zwieten terug in de historie kijkt, ziet hij dat vroeger tegenstanders van de Kroonbenoeming vonden dat een autonome gemeente het recht moest hebben de eigen burgemeester uit te kiezen. Men zag de benoemde burgemeester als pottekijker voor het rijk. Nu echter zijn de argumenten tegen de benoeming gebaseerd op de democratische legitimatie. Hij vindt dat een wat minder voor de hand liggend argument. De burgemeestersbenoeming door de Kroon is een democratisch te verantwoorden beslissing. Kuyper en Brinkman zijn voor een gekozen burgemeester, mits de bestuurlijke structuur wordt veranderd van monisme naar dualisme. We zouden het zorgvuldig opgebouwde systeem

van checks and balances in ons staatsrecht geweld aandoen door opeens over te schakelen naar een door de raad of de bevolking gekozen burgemeester. Alleen geleidelijk kun je het staatsrecht bijstellen en aanpassen aan de zich veranderende maatschappelijke omstandigheden.

Om de haalbare aanpassingen te achterhalen moet men eerst de taak van de burgemeester nader bekijken. Ten eerste is hij handhaver van openbare orde en gezag. Ten tweede is hij representant van de gemeente en bindend element in de samenleving. De derde taak is die van stimulator, teamleider en coördinator. Als een burgemeester deze elementen in zich heeft, kan hij rekenen op vertrouwen van gemeenteraad en gemeenschap. Er zijn wel aanpassingen gewenst tegen de achtergrond van maatschappelijke veranderingen. Op korte termijn is een meer gestructureerde samenstelling van de vertrouwenscommissie gewenst en op lange termijn het voordragen van de burgemeester door de Raad en de Commissaris van de Koningin.

Scheltema-de Nie

Mevrouw mr. O. Scheltema-de Nie, lid van de Tweede Kamer voor D66, was als laatste aan het woord. Zij is lid van de vaste kamercommissie Binnenlandse Zaken.

Waarom wordt in Nederland de burgemeester benoemd door de Kroon? Volgens Scheltema-de Nie is dit een overblijfsel van de verzuilde maatschappij. In deze maatschappij kan geen van de partijen een absolute meerderheid behalen en berust besluitvorming op consensus en compromissen. Nu echter is Nederland ontzuild. Zou daarmee het politieke systeem zich niet moeten aanpassen? Volgens Scheltema-de Nie wel. Politieke leiders gaan een steeds grotere rol spelen, de minister-president, ministers, maar ook de burgemeesters. Wie echter die belangrijke rol spelen bepaalt nu niet het volk, maar bepalen de politieke partijen. Scheltema-de Nie zou graag zien dat het volk meer invloed had in het bepalen welke mensen die rol gaan spelen. Zo wordt de politiek weer spannend.

Als voorstander van de direct gekozen burgemeester haalt Scheltema-de Nie

Duitsland herhaaldelijk als voorbeeld aan en benadrukt de onafhankelijke positie van de gekozen burgemeester daar. Doordat burgemeesters niet politiek verantwoordelijk zijn, bestaat er een gebrek aan politieke legitimiteit en worden alle politiek interessante posten door wethouders ingepikt. Zo, zegt Scheltema-de Nie, worden burgemeesters inderdaad gedegradeerd tot veredelde lintenknippers. Ze eindigde met een rechtstreekse aanval op het CDA en de onduidelijke positie die zij bij dit vraagstuk inneemt.

Discussie alom

Na de koffie was er ruime gelegenheid voor het publiek hun vragen en stellingen af te vuren op het peleton van sprekers.

Als eerste werd het verschil tussen benoeming met een vertrouwenscommissie die het recht van aanbeveling bezit en indirecte verkiezingen aan de kaak gesteld. De burgemeester benadrukte echter de kwaliteitswaarborg bij benoeming. De zaal kon het niet eens worden over het feit of burgers nu wel of niet in staat zijn hun eigen burgemeester te kiezen. Bovendien werd er getwijfeld aan de interesse van de burger in gemeentelijke politiek. Als laatste werd er gediscussieerd over de problematiek van een verstoorte samenwerking tussen gemeenteraad en burgemeester.

Een leuke discussie, maar veel verder zijn we niet gekomen. De meningen blijven zeer verdeeld. Hoewel uit een kleine peiling in de zaal bleek dat het merendeel positief tegenover de huidige benoemingspraktijk staat. Δ

